

Lainopillinen ja monitieteinen tulkinta tieteenrajat ylittävissä lain käsitteissä

HAKUSANAT: lainoppi, oikeuslähdeoppi, laintulkinta, monitieteisyys

1. Johdanto

Globalisaatio ja digitalisaatio muuttavat yhteiskuntaa nopealla tahdilla. Kehityksestä johtuen yhteiskunnan yksityiskohtaiselle normittamiselle on kasvavaa tarvetta esimerkiksi talouden, turvallisuuden tai terveystilanteen muutosten myötä. Yhteiskunnan eri alojen oikeudellistuksessa herää kysymys, pystyykö oikeustiede metodeineen tarkastelemaan muiden tieteellisten diskurssien puolelle meneviä käsitteitä ja järjestyksiä. Kysymys konkretisoituu, kun lainsoveltaja joutuu ratkaisemaan kysymyksiä, kuten mikä on määräävä markkina-asema, millainen on järkevä sijoittaja tai koska henkilö on mieleltään sairas. Yhteiskunnan kehittyminen ja oikeudellistuminen ovat johtaneet tilanteeseen, jossa perinteinen lainoppi oikeuden sisäiseen tarkasteluun suljettuna metodina ei yksin riitä tulkitsemaan oikeustieteen ulkopuolelle laajentuvia käsitteitä ja järjestyksiä.

Lainoppi tulkitsee lain käsitteitä ja systematisoi sitä helpommin ymmärrettävään järjestykseen¹. Lainoppi kykenee vastaamaan oikeudellisiin kysymyksiin luotettavasti, jos normatiivisen aineksen merkitys voidaan riittävän yksiselitteisesti johtaa perinteisistä auktoriteettilähteistä käsin. Pelkkä laintulkinta ei kuitenkaan aina yksin riitä kuvaamaan normin sisältöä. Jos tulkittava normi sisältää ehtoja tai määritelmiä muiden tieteenalojen puolelta, normin sisältöä ei voida aina tyhjentävästi johtaa pelkän oikeuden sisäisen tarkastelun perusteella. Tässä törmätään lainopin rajoihin metodina selvittää oikeuden sisältöä. Lainopin rajojen tullessa vastaan oikeustieteen tulee kyetä monitieteiseen ja tieteidenväliseen keskusteluun, jossa käydään vuoropuhelua muiden tieteiden kanssa

* Veli-Matti Tikkanen, OTM, väitöskirjatutkija, Lapin yliopisto; Esko Yli-Hemminki, OTM, VTM, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto. Artikkelit on laadittu yhdessä. Kirjoittajien nimet ovat aakkosjärjestyksessä. Esimerkkien osalta Yli-Hemminki on vastannut luvusta 3.1. ja Tikkanen luvuista 3.2. ja 3.3. Kiitämme emeritusprofessori *Dan Frändeä* asiantuntevista ja rakentavista kommentteista artikkelia valmisteltaessa.

1. Ks. esim. Raimo Siltala, Oikeustieteen tieteenteoria. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2003, s. 493–505; Kaarlo Tuori, Kriittinen oikeuspositivismi. Werner Söderström Lakitieto Oy 2000, s. 303; Aulis Aarnio, Laintulkinnan teoria. Werner Söderström Osakeyhtiö 1989, s. 53–61.

normin sisällön määrittelemisestä. Rajoja ylitettäessä tulee kuitenkin huolehtia, ettei laintulkinta itsessään siirry ei-normatiiviselle tieteenalalle, vaan varsinaisen normien tulkinta pysyy kiinnittyneenä lainoppiin.

Artikkelissa esitetään, että laki sisältää oikeustieteen metodien tavoittamattomissa olevia käsitteitä ja ettei lainoppi yksin aina kykene tulkitsemaan niitä. Näiden käsitteiden tulkintaan ja sisällön selvittämiseen tarvitaan muitakin tieteitä ja tutkimusmetodeja. Kyse on käsitteistä, jotka ovat osa toista tieteellistä diskurssia ja jotka osana lakia saavat aineellisen sisältönsä toisen tieteenalan avulla. Näin ollen artikkeli tarkastelee sellaisten lain käsitteiden soveltamistilanteita, joissa lainsanan toteutumisen selvittäminen edellyttää lainopin rajat ylittävää ja oikeustieteen ulkopuolista tieteellistä osaamista.

Artikkelissa esitetty teoreettinen viitekehys soveltuu vain tietyn kaltaisiin oikeudellisiin kysymyksiin ja konsepteihin. Se ei puutu lainopin asemaan oikeustieteen metodina, vaan osoittaa lainopin rajallisuuden tietyissä määritellyissä tapauksissa. Artikkelissa esitetään, että oikeustieteen ulkopuolisia tieteitä tarvitaan määrättyissä tilanteissa avaamaan juridisten käsitteiden sisältöä. Näitä käsitteitä ja termejä kutsutaan artikkelissa käsitteellisiksi rajatapauksiksi, eli *rajakäsitteiksi*, koska ne sijaitsevat oikeustieteen metodien selvityskyvyn rajoilla. Artikkelissa ei oteta kantaa kysymykseen itse oikeuden sisällöstä, eikä artikkelin tarkoitus ole arvioida tuleeko oikeustieteen ulkopuolisesta diskurssista osa oikeutta. Vaikka muut tieteet ja niiden toimijat tuottavat merkitysisältöjä, on kyseessä lainsäätäjän kirjaama käsite, ja oikeudellinen arvio jää aina lopulta lainsoveltajan päätettäväksi. Kysymys siitä, tuleeko oikeustieteellisen tiedon ulkopuolisesta tieteellisestä tiedosta ja sen soveltamisesta osa oikeuden sisältöä, jää oikeuspositivististen koulukuntien ratkaistavaksi².

Artikkelissa erotetaan myös käsitteelliset rajatapaukset ja niiden tulkinta oikeustieteen ulkopuolisten tieteiden avulla perinteisen oikeuslähdeopin reaaliargumenteista³. Oikeustieteen ulkopuoliset tieteet määrittelevät rajakäsitteitä, jotta lain tarkoitus ja soveltuvuus reaali maailmassa voidaan selvittää. Kyse ei ole pelkästään sallitusta argumentaatiosta vaan lainsanan sisällön määrittelystä. Rajakäsitteiden monitieteinen tulkinta eroaa reaalisista argumenteista siinä, että rajakäsitteet eivät ole laintulkinnan osaksi tuotuja sallittuja tosiseikkoja, vaan kyse on itse normien sisältämien käsitteiden merkitysisällön avaamisesta toisen tieteenalan kehittämää ymmärrystä hyväksi käyttäen.

2. Vrt. esim. keskustelu eksklusiivisen ja inklusiivisen oikeuspositivismin välillä oikeuden sisällöstä. Ks. esim. Andrei Marmor, *Exclusive Legal Positivism*, s. 104–124, teoksessa Jules Coleman – Scott Shapiro (eds), *The Oxford Handbook of Jurisprudence and Philosophy of Law*. Oxford University Press 2004; Kenneth Eimar Himma, *Inclusive Legal Positivism*, s. 125–165, teoksessa Jules Coleman – Scott Shapiro (eds), *The Oxford Handbook of Jurisprudence and Philosophy of Law*. Oxford University Press 2004.

3. Reaalisten argumenttien roolista osana oikeuslähdeoppia ks. esim. Aarnio 1989, s. 239–241 ja Siltala 2003, s. 281–283.

Artikkelin aluksi esitellään teoria lainopin rajoista sekä miten rajakäsitteitä tulisi tulkita käyttäen muita tieteitä. Tämän jälkeen esitellään kolme tapausesimerkkiä konkretisoimaan teoriaa. Ensiksi esitellään mielisairauden käsite osana syyntakeisuusarviota, toiseksi sisäpiirintiedon määritelmään sisältyvä järkevä sijoittajan testi ja kolmanneksi kilpailuoikeudellinen määrävä markkina-asema. Lopussa esitetään yhteenveto ja kannanotto siitä, miten rajakäsitteet ja niiden tulkinta tulisi huomioida oikeustieteessä ja sen koulutuksessa.

2. Tulkinnan teoreettinen perusta

Oikeusjärjestyksemme sisältää muiden tieteenalojen, kuten taloustieteen ja lääketieteen, käsitteistöä. Lainsäätäjällä ei aina ole mahdollisuuksia määritellä kaikkia käsitteitä tyhjentävästi lakitekstissä (esimerkiksi legaalimääritelmässä) tai lain valmistelumateriaalissa. Joskus on perusteltua jättää käsite arkikielellä ymmärrettäväksi⁴ tai erityistieteillä kuvailtavaksi. Erityisesti liikuttaessa kauemmas oikeudenalan yleisistä opeista ja niitä koskevista normeista kohti erityisempää alakohtaista säätelyä tai normin yksityiskohtia käsitteiden tyhjentävä määrittely voi vaikeutua.

Rajakäsitteiden tulkinnassa on kyse oikeusnormien tulkinnasta. Lainoppi on metodi, jolla tulkitaan oikeusnormien sisältöä⁵. Vaikka rajakäsitteiden sovellettavuus on lainopillinen kysymys, niiden sisällön on määrittely paikoitellen oikeustieteen ulkopuolisten tieteiden aluetta. Jos lainopin rajoja ei määrittelykysymyksissä rikota, uhkana ovat käsitteiden tautologiset määritelmät. Oikeuden sisältämä rajakäsite yritetään avata vain käyttäen oikeudellisia lähteitä.

Rajakäsitteiden monitieteinen tulkinta vaatii, että oikeuslähdeoppia tulee ajatella uudelleen. Lainopillisessa tulkinnassa oleellista on tunnistaa oikeuslähteet ja niiden etusijajärjestys. Oikeuslähdeoppi ottaa kantaa siihen, mistä oikeuden

4. Rikosoikeudessa rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää yleiskielistä merkityssisältöä. Esim. Sakari Melander, Rikosvastuun yleiset edellytykset. Tietosanomat 2016, s. 83. On kuitenkin syytä huomata, että oikeudellisille käsitteille voidaan myös antaa yleiskielisestä merkityssisällöstä poikkeava merkitys, joka ei ole laillisuusperiaatteen kannalta ongelmallista. Esimerkiksi rikoslain yleisten oppien käsitteille (kuten tahallisuuden juridis-tekniselle määritelmälle) on yleiskielistä laajempi merkityssisältö. (Melander 2016, s. 84.) Rikoslain esitöiden mukaan "[I]n soveltaminen, joka perustuu termeille annettuun normaalikielen mukaiseen merkitykseen, on sallittua tulkintaa. Myös lain soveltaminen, joka perustuu termeille oikeustieteessä, lakien esitöissä taikka mieluummin itse laissa vahvistettuun juridis-tekniseen merkityssisältöön, on sallittua tulkintaa." Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi 44/2002 vp, s. 34/II.

5. Lainopin metodin määritelmästä esim. Siltala 2003, s. 496–502.

tulkintaan ja systematisointiin voidaan ottaa kantaa.⁶ Oikeuslähdeoppi on oikeudellisen ajattelun ydin, jota voitaisiinkin vertauskuvallisesti kutsua eräänlaiseksi juristien ja oikeudellisen ajattelun perustuslaiksi.⁷

Kuten *Ida Koivisto* on nostanut esiin tiedelähdeoppia koskevassa kirjoituksessaan, oikeuslähdeoppi on oikeustieteen itsensä luomus ja muuttuvan maailman edessä vastuu oikeuslähdeopin kehittamisestä osuu oikeustieteilijöiden, ei lainsäätäjän tehtäväksi.⁸ Oikeuslähdeoppia koskevat viimeaikaiset puheenvuorot ovat painottuneet vahvasti käsittelemään oikeuslähteiden luokittelua ja hierarkiaa, johtuen erityisesti oikeuden pluralisoitumisesta. Uusien avauksien tarkoituksena on avartaa oikeudellisen ajattelun näkökulmaa varsin suppeaksi käyneestä aarniolais-peczenikiläisestä mallista kohti polysentristä 2000-luvun oikeusjärjestelmää.⁹ Tässä onkin onnistuttu, joskin laajempi oikeustieteellinen tutkimuksen ja opetuksen paradigma ei ole vielä kokenut lopullista muodonmuutosta uuteen muottiinsa – ainakaan niin laajasti kuten perinteinen aarniolainen oikeuslähdeoppi on itsensä sementoinut osaksi suomalaista oikeustiedettä. Voidaan myös kysyä, voiko nykyistä oikeusjärjestelmää enää systematisoida kaiken kattavaksi, yksittäiseksi ja muuttumattomaksi perustelujen hierarkiaksi.¹⁰

Jos keskeisenä oikeuslähdeopin systematisoinnin uudistumista ajavana trendinä voidaan tunnistaa viime vuosien oikeustieteellisessä keskustelussa oikeuden pluralismi, tulisi keskustelussa korostaa vielä tarkemmin oikeudellistumisen merkitystä. Ensinnäkin on todettava, että oikeudellistuminen on itsessään tietysti liitännäinen pluralismiin – sääntelyn määrä on siis yksinkertaisesti lisääntynyt siitä syystä, että lainsäädäntövalta on eriytynyt, minkä lisäksi kuvaan ovat astuneet myös erilaiset *soft law* -normistot. Toiseksi oikeudellistumisen mukana yhä useampaa ilmiötä on ryhdytty sääntelemään ja lainsäädännön luonne on muuttunut yhä yksityiskohtaisemmaksi ja teknisemmäksi. Oikeudellistuminen on luonut laintulkinnalle ainakin kaksi haastetta.

Avoimuusongelma: Kompleksisia ilmiöitä sääntelevien normien tulkintaan sisältyy sellaisia avoimia rajakäsitteitä, joiden tulkitseminen yksistään perinteisiä auktoriteettilähteitä hyödyntäen on käytännössä mahdotonta ilman, että tulkinnasta muodostuu jonkinlainen tautologinen määritelmä. Avoimuusongelman voidaan nähdä liittyvän esimerkiksi talouden ja markkinoiden sääntelyyn,

6. Ks. esim. Tuori 2000, s. 174–175; Aarnio 1989, s. 218–221.

7. Oikeuslähdeopin merkityksestä oikeudelliselle ajattelulle ks. Juha Karhu, Kohti 2000-luvun oikeuslähdeoppia. *Lakimies* 7–8/2020, s. 1017–1034, 1017.

8. Ida Koivisto, Pitäisikö oikeustieteessä puhua oikeuslähdeopin ohella myös ”tiedelähdeopista”? *Oikeus* 1/2021, s. 102–107, 105.

9. Oikeuslähdeopin kehittamisestä viime vuosina ks. esim. Thomas Wilhelmsson, Siviilioikeuden hiipivä eurooppalaistuminen ja Suomen oikeuslähdeoppi. *Lakimies* 7–8/2020, s. 1172–1196; Jaakko Husa, Tuomioistuinratkaisut oikeuslähteenä – oikeuslähdeoppi ja oikeusyhteisön kulttuurinen identiteetti. *Lakimies* 7–8/2020, s. 972–992; Ari Hirvonen, Konkreettinen oikeuslähdeoppi: normimateriaasta rakenteisiin ja ratkaisutoimintaan. *Lakimies* 7–8/2020, s. 954–971.

10. Ks. esim. Juha Karhu, Perusoikeudet ja oikeuslähdeoppi. *Lakimies* 5/2003 s. 789–807.

jossa vaikeasti määriteltäviä taloudellisia ilmiöitä säädellään avoimilla käsitteillä, joiden määrittely ilman taloustieteellistä ymmärrystä arvioitavien tosiseikkojen luonteesta on mahdotonta.

Tarkkuusongelma: Avoimuusongelman vastakohta on tarkkuusongelma. Tarkkuusongelmassa lainsäätäjä päinvastoin on säätänyt lain niin yksityiskoh- taiseksi ja teknistä tietoa sisältäväksi, että lainopin on yksin perinteisiin aukto- riteettilähteisiin nojaten mahdotonta tulkita rajakäsitteitä ilman monitieteistä tulkintaa normin sisällöstä.

Avoimuus- ja tarkkuusongelmiin on mahdollista vastata lainopin rajat rik- komalla ja muodostamalla monitieteinen argumenttikonstellaatio¹¹ normien tulkittamiseksi. *Juha Karhu* on uudessa 2000-luvun oikeuslähdeopissaan esitellyt osaksi oikeuslähdeoppia synkronoivat oikeuslähteet. Synkronoivat oikeusläh- teiden ovat Karhun mukaan ” – *argumentaatiota suuntaavia rakennennormeja. Synkronointilähteet ikään kuin pohjustavat ja virittävät myöhemmin varsinaisilla näkökohdilla tapahtuvaa pro et contra -argumentaatiota*”.¹² Lainopin rajat rikkova rajakäsitteiden monitieteinen tulkinta voitaisiin ymmärtää myös vastaavalla ta- valla Karhun tarkoittamaksi synkronointilähteeksi, jolloin rajakäsitteiden moni- tieteinen tulkinta Karhun määritelmää mukaillen virittää ja pohjustaa avoimeksi jätetyt käsitteet laintulkitsijalle ymmärrettävään muotoon.¹³

Oikeustieteen ulkopuolisen tiedon käyttäminen rajakäsitteiden tulkinnassa ei näin hylkää lainoppia tai oikeuslähdeoppia. Se laajentaa laintulkintaa oi- keudellistumisen aikakaudella hakemaan konsultaatiota muilta tieteenaloilta avoimuus- ja tarkkuusongelmien kaltaisissa tilanteissa. Muita tieteitä käyttäen voidaan muodostaa rajakäsitteistä tulkinta, joka muuntaa käsitteiden sisällön juridisiksi kriteereiksi. Lainsoveltaja tekee edelleen päätöksen lain normatiivi- sesta sisällöstä. Oikeustieteen ulkopuolisia tieteitä käytetään apuna tulkinnassa täyttämään tulkinnallisia aukkoja.¹⁴

11. Ks. Karhu 2020, s. 1023. Karhu käyttää käsitettä argumenttikonstellaatio kuvailemaan argu- mentoinnin muodostamista.

12. Karhu 2020, s.1023.

13. Ks. myös Pekka Timosen esittämä muutosehdotus oikeuslähteiden lakitteluun velvoittavuuden perusteella. Pekka Timonen, Taloustieteen ja sen tutkimustulosten käyttö oikeustutkimuksessa, s. 129–159 teoksessa Vesa Kanninen – Kalle Määttä (toim.), Näkökulmia oikeustaloustietee- seen. Gaudeamus 1996, erityisesti s. 145–147.

14. Ks. Kimmo Nuotion näkemys empiiristen tieteiden käytöstä osana rikosoikeustiedettä. Kimmo Nuotio, Criminal Law Scholarship – Should It Be Able to Present Itself as Science? s. 77–103 teoksessa Shin Matsuzawa – Kimmo Nuotio (eds), Methodology of Criminal Law Theory Art, Politics, or Science? Nomos 2021.

3. Kolme tapausesimerkkiä lain sisältämistä rajakäsitteistä ja niiden sisällön selvittämisestä

3.1. Mielisairaus osana syyntakeettomuuden psykiatrista kriteeriä

Seuraavaksi nostetaan esiin kolme tapausesimerkkiä, joiden avulla esitellään lakiin sisältyviä rajakäsitteitä. Kyseiset rajakäsitteet myös osaltaan avaavat esitettyä teoriaa muun tieteellisen tiedon käytöstä lain tulkinnassa ja osana oikeuslähdeoppia. Tapausesimerkeissä on tarkoitus tuoda esiin taloustieteen merkitys lakiin sisällytettyjen avoimien rajakäsitteiden tulkinnassa.¹⁵ Sisäpiiritiedon järkevä sijoittaja ja määräävä markkina-asema ovat esimerkkejä tästä. Taloustiede ei kuitenkaan ole ainoa oikeustieteen ulkopuolinen tieteenala, jota voidaan hyödyntää rajakäsitteiden tulkinnassa, vaan myös esimerkiksi luonnontieteillä on merkittävä roolinsa. Tästä esimerkkinä on lääketieteen käyttäminen syyntakaisuusarvioissa tutkittaessa mielisairautta. Se tuo esiin, että rikosvastuun yleiset edellytyksetkin saattavat vaatia muiden tieteiden apua laintulkinnassa. Muita tapausesimerkkejä rajakäsitteistä (joita ei tässä käsitellä tarkemmin) voisivat olla tartuntatautilain (1227/2016) pandemian määrittely (tartuntatautilain 3 §:n 6 kohta) epidemiologian käyttäen. Ympäristönsuojelulain (527/2014) osalta voitaisiin tarkastella ympäristötieteiden puolelle meneviä käsitteitä ja niiden arviointia, kuten ympäristön pilaantuminen (ympäristönsuojelulain 5 §:n 1 momentin 2 kohta). Ympäristöoikeudellinen tulkinta ja päätöksenteko nojaakin vahvasti ympäristö- ja luonnontieteisiin¹⁶.

15. Joskin on huomattava, että taloustiede tieteenalana ei tuota yhtenäistä objektiivista kokonaiskuvaavaa, vaan sen tuottama tieto riippuu valitusta kysymyksenasettelusta. Vastaavat lainalaisuudet pätevät myös, jos taloustiedettä hyödynnetään osana oikeustieteen viitekehystä (Timonen 1996, s. 144); Aikaisemmin rikosoikeustieteessä käsitteiden monitieteisyyden tulkintaan on kiinnittänyt huomiota myös esim. Markku Salminen, joka toteaa, että velallisen rikosten maksukyvyttömyyden arvioinnissa tulisi käyttää liiketaloustieteellistä näkökulmaa, eli toisin sanoen velallisen toimien vaikutusta maksukyvyttömyyteen tulisi arvioida liiketaloustieteen avulla. Tätä mukaillen myös maksukyvyttömyyttä velallisen rikosten tulkinnassa voitaisiin pitää esimerkkinä rajakäsitteiden ilmenemisestä. (Markku Salminen, Velallisen rikos – Tutkimus velallisen rikosten selvittämisestä erityisesti osakeyhtiöihin kohdistuneiden tekoapojen ja osakeyhtiötä koskevan oikeuskäytännön valossa. Werner Söderström Lakitieto Oy 1998, s. 162.). On myös syytä huomata että varallisuus- ja talousrikossääntelyn tunnusmerkistöissä viitataan laajalti varallisuusoikeudelliseen ja muuhun taloudelliseen sääntelyyn, jolla voi olla niin ikään yhteyttä taloustieteen hyödyntämiseen käsitteiden tulkinnassa. Samalla on syytä todeta, että rikosoikeudellinen tulkinta voi omista lähtökohdistaan poiketa käsitteen siviilioikeudellisesta tulkinnasta. (Raimo Lahti, Rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe: varallisuus- ja talousrikossäännökset. I, II ja III. Lakimies 1991, s. 873–901, erityisesti s. 884–886.)
16. Ympäristötieteiden käytöstä ympäristöoikeudessa ks. esim. Henrik Thorén – Niko Soinen – Niina Kotamäki, Scientific models in legal judgements: The relationship between law and environmental science as problem-feeding. *Environmental Science & Policy* 2021, s. 478–484.

Ensimmäisessä tarkemmin tarkasteltavassa tapausesimerkissä käsitellään kuitenkin rikosvastuun kannalta oleellista syyntakeisuuden selvittämistä. Esimerkiksi otetaan mielisairauden käsite osana rikoslain (39/1889, RL) 3 luvun 4 §:n 2 ja 3 momentin sisältämää psykiatrista kriteeriä ja rikoksenteikijän terveydentilan selvittäminen mielentilatutkimusta apuna käyttäen.

Rikosvastuun edellytyksenä on syyntakeisuus (RL 3:4.1). Rikoslain 3 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan tekijä on syyntakeeton, jos hän ei tekohetkellä kykene mielisairauden, syvän vajaamielisyyden taikka vakavan mielenterveyden tai tajunnan häiriön vuoksi ymmärtämään tekonsa tosiasiallista luonnetta tai oikeudenvastaisuutta taikka hänen kykynsä säädellä käyttäytymistään on sellaisesta syystä ratkaisevasti heikentynyt (*syyntakeettomuus*). Saman pykälän 3 momentin mukaan, jollei tekijä ole 2 momentin mukaan syyntakeeton, mutta hänen kykynsä ymmärtää tekonsa tosiasiallinen luonne tai oikeudenvastaisuus taikka säädellä käyttäytymistään on mielisairauden, vajaamielisyyden taikka mielenterveyden tai tajunnan häiriön vuoksi tekohetkellä merkittävästi alentunut (*alentunut syyntakeisuus*), on rangaistusta määrättäessä otettava huomioon, mitä 6 luvun 8 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään.

Syyntakeisuus on oikeudellinen käsite¹⁷. Tuomioistuimien määrittää henkilön lain nojalla syyntakeiseksi, alentuneen syyntakeiseksi tai syyntakeettomaksi. Osana syyntakeettomuutta tekijän on tullut kärsiä tekohetkellä tietystä psyykkisestä poikkeavuustilasta (*psykiatrisen kriteeri*), kuten mielisairaudesta¹⁸. Tuomioistuin ei kuitenkaan *de facto* yleensä voi itsenäisesti määrittää syyntakeettomuuden tai alentuneen syyntakeisuuden tapauksessa mielisairauden, syvää vajaamielisyyttä tai vakavaa mielenterveyden tai tajunnan häiriötä. Tekijän terveydentilaa (ja laajemmin syyntakeisuuden) arviointiin tarvitaan yleensä mielentilatutkimus, joka perustuu lääketieteelliseen arvioon.

Syytetyn mielentila selvitetään normaalisti mielentilatutkimuksessa. Kyse on lääketieteellisestä arvioista. Päätöksen mielentilatutkimuksesta määräämiseen tekee tuomioistuin. Mielentilatutkimukseen määräämiseen edellytyksistä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:ssä¹⁹. Prosessia on kuvattu mielentilatut-

17. Esim. Walter Sinnott-Armstrong – Ken Levy, *Insanity Defenses*, s. 299–334 teoksessa John Deigh – David Dolinko (eds) *The Oxford Handbook of Philosophy of Criminal Law*. Oxford University Press 2011, s. 300.

18. Rajakäsitteitä koskevan argumentin selkeyden vuoksi, tarkastellaan tässä erityisesti mielisairausten käsitettä ja syyntakeettomuutta, vaikka argumentti itsessään sopii myös syyntakeisuuden, alentuneen syyntakeisuuden ja syyntakeettomuuden muihin sairautta ja terveyttä koskeviin käsitteisiin.

19. Mielentilatutkimuksista ja sen edellytyksistä ks. esim. Tapio LappiSeppälä, *Rikosten seuraamukset*. Werner Söderström Lakitieto 2000, s. 242–258; Marianne Wagner-Prenner, *Syyntakeisuus ja mielentila*. Werner Söderström Lakitieto 2000 s. 103–125; Heli Korkka-Knuts – Dan Helenius – Dan Frände, *Yleinen rikosoikeus*, 3. uudistettu painos. Edita Publishing Oy 2020, s. 281; Marika Lauri, *Mielentilatutkimukseen määräämisestä*, s. 171–201 teoksessa Aulikki Ahlgrén-Rimpiläinen – Carita Elenij – Petteri Joelsson – Hanna Kaarre – Maiju Kolehmainen

kimusten määrän vähenemistä selvittäneessä VN TEAS raportissa *Mielentilatutkimusten väheneminen ja väkivaltarikollisten psykiatrinen hoito* seuraavasti:

“Mielentilatutkimukset suoritetaan valtion mielisairaaloissa (Niuvanniemi ja Vanha Vaasa), psykiatrisen vankisairaalan yksiköissä sekä sairaanhoitopiirien oikeuspsykiatrian yksiköissä (HYKS/HUS Kellokosken sairaala, Oulun ja Tampereen yliopistolliset keskussairaalat). Tutkimus suoritetaan moniammatillisissa tiimissä, jossa päävastuu tutkimuksesta on lausunnon laativalla lääkäriellä. Mielentilatutkimuslausunnossa kuvataan tutkimuksen aikaiset havainnot, tehdyt johtopäätökset ja esitetään tutkivan lääkärin käsitys syyntakeisuudesta sekä hoidon tarpeesta. Tutkimuksen jälkeen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) oikeuspsykiatristen asioiden lautakunta antaa sairaalan lausunnon perusteella tuomioistuimelle oman lausuntonsa henkilön syyntakeisuudesta. Lisäksi THL päättää, määrätäänkö henkilö mielenterveyslain (1116/1990) 17.1§:n nojalla tahdosta riippumattomaan hoitoon.”²⁰

Varsinainen päätös syyntakeisuuden ratkaisemisesta kuuluu lopulta tuomioistuimelle, joskin käytännössä se noudattaa suurimmassa osassa ratkaisujaan THL:n antamia lausuntoja.²¹ Tuomioistuin tarvitsee laintulkinnassa lääketieteen apua. Tässä on kuitenkin syytä huomauttaa, että vaikka lähtökohtana sairauden tai poikkeavuuden selvittämisessä on lääketieteellisen osaamisen hyödyntäminen, lainsäädäntö itsessään mahdollistaa syyntakeisuuden arvioimisen myös ilman sitä.²² Mielentilatutkimuksessa on kyse kattavasta henkilön terveyden arviosta. Vaikka tavallisesti mielentilatutkimus tehdään, ei kaikissa tilanteissa arviolle ei ole tarvetta. Hallituksen esityksen mukaan “[m]ielentilatutkimus on tärkeänä apuvälineenä päätettäessä syyntakeisuudesta, mutta milloin asiassa on saatavissa jo muutoinkin riittävä selvitys, esimerkiksi syytetystä on jonkin aikaa aikaisemmin laadittu toisen rikoksen johdosta mielentilalausunto, asia voidaan päättää ilman uutta tutkimusta.”²³ Tuomioistuimella on näin mahdollisuus arvioida syyntakeettomuutta myös varhaisemman selvityksen tai reaalisten argumenttien varassa ja tulkita henkilön olleen tilanteessa syyntakeeton tai alentuneen

– Tapio Lappi-Seppälä – Hannu Lauerma – Marika Lauri – Sakari Melander – Kirsi Niinistö – Mika Rautanen – Miisa Törölä, *Mielentilatutkimusten väheneminen ja väkivaltarikollisten psykiatrinen hoito*. Valtioneuvoston kanslia, 2021.

20. Tapio Lappi-Seppälä – Maiju Kolehmainen, *Mielentila ja syyntakeisuus*, s. 17–117 teoksessa Aulikki Ahlgrén-Rimpiläinen – Carita Elenij – Petteri Joelsson – Hanna Kaarre – Maiju Kolehmainen – Tapio Lappi-Seppälä – Hannu Lauerma – Marika Lauri – Sakari Melander – Kirsi Niinistö – Mika Rautanen – Miisa Törölä, *Mielentilatutkimusten väheneminen ja väkivaltarikollisten psykiatrinen hoito*. Valtioneuvoston kanslia, 2021, s. 9–10.

21. Lappi-Seppälä – Kolehmainen 2021, s. 9–10.

22. Tapio Lappi-Seppälä – Sakari Melander, *Rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edellytyksistä*, s. 48–72 teoksessa Tapio Lappi-Seppälä – Kaarlo Hakamies – Dan Helenius – Sakari Melander – Kimmo Nuotio – Timo Ojala – Ilkka Rautio (toim.) *Rikosoikeus*. 5., uudistettu painos. Alma Talent 2022, s. 62.

23. HE 44/2002 vp, s. 49/I.

syntakeinen ilman (uutta) mielentilatutkimusta. Syntakeisuus ja sen osatekijät oikeudellisina käsitteinä eivät siis aina edellytä lääketieteellistä arvioita, mutta lääketieteellinen arvio on yleinen lähtökohta. Tästä syystä tässä esitetty tarkastelu kohdistetaan nimenomaan lääketieteelliseen selvitykseen sairaudesta, koska mielisairauden käsitteessä osana syntakeisuuden arviointia on kyse rajakäsitteestä.

Tekijä on siis syntakeeton, jos hän ei tekohetkellä kykene mielisairauden vuoksi ymmärtämään tekonsa tosiasiallista luonnetta tai oikeudenvastaisuutta taikka hänen kykynsä säädellä käyttäytymistään on sellaisesta syystä ratkaisevasti heikentynyt. Syntakeisuusarvio pitää sisällään edellä mainitun psykiatrisen kriteerin ja *psykologis-normatiivisen kriteerin*. Psykologis-normatiivisen kriteerin mukaan psyykkisen poikkeavuustilan on vaikuttanut tekijän tekoa koskevaan ymmärrys- tai kontrollikykyyn. Molempien kriteerien tulee täytyä, jotta henkilö on syntakeeton.²⁴ Syntakeisuuden ja rikosvastuun kannalta oleellista on poikkeavuustilan toteen näyttäminen ja sen vaikutus tekijän kykyyn ymmärtää teon luonne ja kontrolloida käyttäytymistään.

Ottamatta tässä kantaa psykologis-normatiivisen kriteerin sisältöön tulee lainsoveltajan määritellä tapauksessa poikkeavuustila, kuten mielisairaus. Rikoslaki ei sisällä viittauksia mihinkään tiettyyn psykiatriseen diagnoosiin. Mielenterveyden tilaa koskevat termit ovat hallituksen esityksen mukaan yleiskielisiä.²⁵ Mielisairaus tarkoittaa ” – – tyypillisesti psykoottisluonteisia tiloja.”²⁶ Usein kyseessä on skitsofrenia²⁷. ”Syvää vajaamielisyyttä vastaava psykiatrisen käsite olisi usein kehitysvammaisuus.”²⁸ Kehitysvammaisuus voi viitata fyysisiin ominaisuuksiin, mutta niillä ei merkitystä syntakeisuuden arvioissa. Tällä viitataan erityisesti älylliseen kehitysvammaisuuteen (älykkyystasoltaan 9-vuotiaan lapsen tason alapuolelle jäävät henkilöt).²⁹ ”Vakava mielenterveyden häiriö viittaa ennen kaikkea vaikeisiin rajatiloihin sekä sekavuustiloihin, tajunnan häiriö taas erilaisiin myrkytystiloihin, ikäheikkouteen, dementian tuomiin ymmärryskyvyn alenemistiloihin sekä orgaanisiin aivovammoihin.”³⁰ Nämä ilmaisut eivät

24. Melander 2016, s. 210; Lappi-Seppälä – Kolehmainen 2021, s. 12.

25. HE 44/2002 vp s. 62/II. Ks. myös Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 282; Lappi-Seppälä – Melander 2022, s. 61.

26. HE 44/2002 vp, s. 62/II.

27. Melander 2016, s. 211; Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 282; Lappi-Seppälä – Melander 2022, s. 61.

28. HE 44/2002 vp, s. 62/II–63/I.

29. HE 44/2002 vp, s. 62/II–63/I, Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 282; Melander 2016, s. 211; Lappi-Seppälä – Melander 2022, s. 61. Tässä keskitytään vain käsitteen tulkintaan. Tulee huomata, että syntakeisuusarvioissa on kuitenkin myös psykologis-normatiivinen kriteeri. Kuten Melander huomauttaa ”ratkaisevaa on älyllisen kehitysvammaisuuden vaikutus tekijän ymmärrys- ja kontrollikykyyn, ei psykiatrisen diagnoosi kehitysvammaisuudesta tai arvio älykkyysosamäärästä.” (Melander 2016, s. 211.)

30. HE 44/2002 vp, s. 63/I. Ks. myös Melander 2016, s. 211; Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 282; Lappi-Seppälä – Melander 2022, s. 62.

kuitenkaan riitä käsitteiden (kuten mielisairaus) määrittelyyn konkreettisessa tapauksessa. Yleiskielinen tai oikeudellinen määritelmä ei riitä.

Syyntakeisuus, alentunut syyntakeisuus ja syyntakeettomuus ovat oikeudellisia käsitteitä ja niitä tulkinta tapahtuu ensi sijassa lainopin keinoin. Syyntakeisuusarvio edellyttää kuitenkin psykiatrisen kriteerin nojalla myös mielenterveyden käsitteiden määrittelyä. Viittaaminen esimerkiksi hallituksen esityksen määritelmään ei riitä. Sairaus ja terveys ovat lääketieteen, eivät oikeustieteen käsitteitä³¹. Niiden sisältöä ei voi ratkaista lainopin tai pelkän yleiskieällisen käsitteanalyysin keinoin. Psykiatrisen kriteerin täytyminen edellyttää mielisairauden toteen näyttämistä ja tietyissä konkreettisissa tilanteissa lääketieteen konsultoimista. Lainsoveltaja tarvitsee lääketieteen tuottaman tiedon, jotta se voi määrittää henkilön mielisairauden nojalla syyntakeettomaksi. Tuomioistuimella ei ole mahdollisuuksia itsenäisesti vain lain nojalla tehdä arviota, onko tapauksessa kyseessä syyntakeeton tekijä mielisairauden vuoksi.³²

Rikosprosessi ja siinä toteutettava laintulkinta eivät ole kliinistä diagnostiikkaa, eikä lainsoveltaja voi ilman lääketieteen apua todeta henkilön tilan täyttävän esimerkiksi tiettyä ICD-tautiluokitusjärjestelmän mielenterveyden tai käyttäytymisen häiriötä. Rikosprosessissa tuomioistuin arvioi sille annettujen lääketieteellisten lausuntojen perusteella onko syytä nähdä henkilö sairaana. Kummankin syyntakeettomuuden arviointikriteerin täytyessä tuomioistuin voi määritellä tekijän syyntakeettomaksi, mutta poikkeavuustilaa, sairautta tai terveyttä ei voida yksin lainopin avulla määritellä tyhjentävästi, minkä vuoksi syyntakeettomuuden määrittely vaatii lainopin rajat ylittävää monitieteistä tulkintaa.

3.2. Sisäpiirintietoa hyödyntävä järkevä sijoittaja

Toisena lainopin rajoja rikkovana monitieteisenä rajakäsitteenä voidaan tunnustaa sisäpiirintiedon käsitteen tulkinta järkevä sijoittajan testiä hyödyntäen. Monitieteisyys ei ole sisäpiirintiedonsäätelyn tulkinnalle muutoinkaan vierasta, sillä koko arvopaperimarkkinaoikeuden tulkinta ja tutkimuskenttä on poikke-

31. Sairauden määrittelyn ongelmasta lääketieteessä ks. esim. Kari O Tikkinen – Hans K. Blomberg, Sairausten määritelmä ja yli diagnostiikka: missä menee sairauten raja? Suomen lääkäri-lehti. 44/2021, s. 2558–2564; Anna-Henrikje Seidlein – Sebina Salloch, Illness and disease: an empirical-ethical viewpoint. BMC Med Ethics. 2019 20(1) 2019.

32. Mielentilatutkimusten perusteella annettujen lausuntojen käytöstä tuomioistuimessa ks. esim. KKO 2000:3 ja sitä koskeva kommentaari Raimo Lahti, KKO 2000:3. Murha. Syyntakeisuus. Lakimies 2000, s. 763–776, erityisesti s. 772–775.

uksellisen painottunut oikeustaloustieteeseen.³³ Oikeuskirjallisuudessa arvopaperimarkkinaoikeuden tulkintaa on kuvailtu *markkinalähtöiseksi tulkinnaksi*.³⁴

Sisäpiirintiedon sääntely on keskeinen osa arvopaperimarkkinoiden sääntelyä, jolla varmistetaan sijoittajien luottamus markkinoita kohtaan sekä markkinoiden itsensä tehokas toimiminen.³⁵ Sisäpiirintiedon käsitteeseen viitataan kansallisesti muun muassa arvopaperimarkkinalain (746/2012, AML) 12 luvun 1 §:ssä sekä esimerkiksi rikoslain 51 luvun 6 §:ssä markkinoiden väärinkäyttöasetuksen 7 artiklaan (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 596/2014, MAR), jonka 1 kohdan mukaan sisäpiirintieto on ”luonteeltaan täsmällistä ja julkistamatonta tietoa, joka liittyy suoraan tai välillisesti yhteen tai useampaan liikkeeseenlaskijaan taikka yhteen tai useampaan rahoitusvälineeseen ja jolla, jos se julkistettaisiin, todennäköisesti olisi huomattava vaikutus kyseisten rahoitusvälineiden hintoihin tai niihin liittyvien rahoitusjohdannaisten hintaan”. Sisäpiirintiedon määritelmä on jaettu suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa perinteisesti kolmeen (tai joskus neljään) osatekijään. Sisäpiirintieto on rahoitusvälinettä koskeva tietoa, joka on 1) *täsmällistä*, 2) *julkistamatonta* ja 3) *olennaista*.³⁶

Sisäpiirintiedon määritelmän osatekijöistä tiedon *täsmällisyydellä* viitataan siihen, että sisäpiirintieto on tietoa, joka on korostetusti täsmällistä, mistä johdettua tiedon haltijalle muodostuu informaatioetumatka muihin markkinatoimijoihin nähden.³⁷ Sisäpiirintiedon tulee olla myös *julkistamatonta*. Tiedon

33. Ks. esim. Jesse Collin, Osake ja modernit arvopaperimarkkinat: yhtiö- ja arvopaperimarkkinaoikeudellinen tutkimus pörssihtiön osakkeen omistuksen oikeudellisen luonteen ja tiettyjen rahoitusvälineiden välisestä suhteesta. Alma Talent 2020, s. 19 ja siinä viitattu Susanne Kals, European Capital Market Law, s. 489–512 Teoksessa Karl Riesenhuber (ed), European Legal Methodology. Intersentia Ltd 2017, s. 504.

34. Ks. markkinalähtöisestä tulkinnasta Märten Knuts, Sisäpiirisääntely arvopaperimarkkinoilla. Talentum 2011, s. 12–21. Knuts toteaa tulkitsevansa sisäpiirisääntelyä *markkinalähtöisesti*, minkä tarkoituksena on johtaa optimaalisesti toimiviin arvopaperimarkkinoihin. Markkinalähtöisessä tulkinnassa yhdistyvät sijoittajien vapautta korostava *informaation prosessointiperiaate* sekä sijoittajien yhdenvertaisuutta korostava *markkinatoimijoiden yhdenvertaisuusperiaatte*, joiden välille muodostuu tulkinnassa keskinäinen jännite.

35. Jarmo Parkkonen – Märten Knuts, Arvopaperimarkkinalaki. Talentum 2014, s. 317–318.

36. Parkkonen – Knuts 2014, s. 322, alaviite 530. Rahoitusvälineitäntänsäydestä myös Knuts 2011, s. 29, jonka mukaan rahoitusvälineitäntänsäyttä ei ole tarpeen eritellä, koska Suomen lainsäädännön mukaan sisäpiirintietoa voi olla vain tieto, joka vaikuttaa olennaisesti arvopaperin tai rahoitusvälineen arvoon. Täten kaikki olennainen tieto on aina vähintään välillisesti arvopaperiin tai rahoitusvälineeseen liittyvää.

37. Knuts 2011, s. 32; Marco Ventrizzo – Chiara Picciau, Inside Information, s. 175–207 teoksessa Marco Ventrizzo – Sebastian Mock (eds), Market Abuse Regulation. Oxford University Press 2017, s. 189–191. Oikeuskirjallisuudessa Vesa Annola on systematisoinut täsmällisyyttä edelleen tiedon viittaamien olosuhteiden todennäköisyyden sekä tiedon itsensä tarkkuuden arviointiin (Vesa Antero Annola, Informaatio, sisäpiiri, markkinat. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Yksityisoikeuden sarja, A:114 2005, s. 285).

katsotaan olevan julkista, jos se on markkinatoimijoiden saatavilla laillisesti, vaikkakaan kaikki markkinatoimijat eivät olisi saaneet tietoa.³⁸

Tässä artikkelissa tarkastelu keskittyy rajakäsitteen osalta tiedon olennaisuuteen. Olennaisuus tarkoittaa sitä, että tiedolla “olisi julkistettaessa todennäköisesti huomattava vaikutus rahoitusvälineen hintaan”. MAR 7 artiklan 4 kohdan mukaan tiedolla, jolla olisi todennäköisesti huomattava vaikutus tarkoitetaan tietoa, “jota järkevästi toimiva sijoittaja käyttäisi yhtenä sijoituspäätöksensä perusteena”. Tiedolle asetettu olennaisuuden vaatimus erottelee siten sisäpiirintiedon määritelmän ulkopuolelle tiedot, jotka eivät ole olennaisia ja joilla olisi vain vähäinen vaikutus rahoitusvälineen hintaan.³⁹ Sisäpiirintiedon olennaisuuden määritelmän keskeisin osa on MAR 7 artiklan 4 kohdassa mainittu järkevän sijoittajan testi, jolla on pyritty tarkentamaan 7 artiklan 1 kohdassa säädettyä määritelmää. Testin taustalla on ajatus siitä, että jos tieto olisi julkinen järkevä sijoittaja käyttäisi sitä yhtenä sijoituspäätöksensä perusteena ja tiedolla olisi täten vaikutus rahoitusvälineen hintaan. Toisin sanoen järkevä sijoittaja on rationaalinen toimija, joka kykenee erottelemaan markkinoilla olevat rahoitusvälineen hintaan vaikuttavat tiedot.⁴⁰ Järkevän sijoittajan testi ei ole juurikaan onnistunut selventämään sisäpiirintiedon olennaisuuden määritelmää. Kyseisestä testistä on sen sijaan muodostunut oiva esimerkki aikaisemmin esitetystä *avoimuusongelman* ilmenemismuodosta. Oikeustieteilijät ovatkin ahkerasti pohtineet kysymystä siitä, kuka on järkevä sijoittaja.

Keskeisiltä osin epäselväksi jäänyt se millaista subjektiivisen rationaliteetin tasoa vasten rahoitusvälinettä koskevaa tietoa tulisi arvioida. Kysymys järkevän sijoittajan subjektiivisen rationaliteetin tasosta ei ole yhdentekevä, päinvastoin. Sijoittajia koskevissa tutkimuksissa on havaittu, että sijoittajan asemalla (esimerkiksi ammattisijoittaja vastaan keskimääräinen osakesäästäjä) tai sukupuolella on merkitystä sijoituspäätöksen tekemisessä. Toisin sanoen sijoittajan kyvykkyydellä ja ominaisuuksilla on vaikutusta sijoituspäätösten tekemiseen.⁴¹ Suomalaisen oikeustieteen piiristä järkevän sijoittajan rationaliteetista, tarkemmin lausuttuna sen tasosta, ei ole päästy yksimielisyyteen.⁴²

38. Ventoruzzo – Picciau 2017, s. 196–198. Ks. myös Knuts 2011, s. 57 ja Parkkonen – Knuts 2014, s. 326–327.

39. Matti Turtiainen, Mitä on sisäpiiritieto? *Defensor Legis* 2/2022, s. 525–545, 541.

40. Ventoruzzo – Picciau 2017, s. 200 ja 202, johon viitaten myös Turtiainen 2022, s. 541.

41. Ventoruzzo – Picciau 2017, s. 200 ja siinä viitattu A. Can Inci – M. P. Narayanan – H. Nejat Seyhun, Gender Differences in Executives’ Access to Information. *The Journal of Financial and Quantitative Analysis* 52(3) 2017, s. 991–1016 ja Joan MacLeod Heminway, Female Investors and Securities Fraud: Is the Reasonable Investor a Woman? *William & Mary Journal of Race, Gender, and Social Justice* 2009, s. 291–336.

42. Knuts 2011, s. 107–108 ja erityisesti alaviite 237, jossa Knuts huomauttaa, että taloustieteen viitekehyksessä käytetty rationaalisuus on yleensä todellisuudelle vierasta ylтиorationaalisuutta, josta ei voida muodostaa inhimillistä toimintaa arvioivaa oikeudellista standardia. Knuts katsookin, että järkevällä sijoittajalla viitataan lainsäätäjän mukaan pitkällä sijoitushorison-

Olipa järkevän sijoittajan rationaalisuuden taso mikä tahansa, palautuu järkevän sijoittajan suhteellinen rationaalisuus lopulta aina tietoon ja sijoittajan kykyyn reagoida tietoon. Vaikkakaan MAR:ssa säädetty järkevän sijoittajan testi ei selvästikään oikeudellisena määritteenä täysin palaudu taloustieteelliseen yltiörationaaliseen ja teoreettiseen taloustieteelliseen malliin, ei se voi myöskään irtaantua siitä. MAR:ssa määritelty järkevän sijoittajan toiminta on siten peruslähtökohdiltaan yhteneväinen taloustieteellisen rationaalisuuskäsityksen kanssa.⁴³ Vastaavan kannan oikeuskirjallisuudessa on esittänyt muun muassa *Jenni Laininen*, joka näkemystä kannattaen toteaa, että “[s]ijoitustoiminnasta tekee taloustieteellisesti, ja myös arvopaperimarkkinalain tarkoittamalla tavalla, järkevää nimenomaan halu maksimoida sijoitetun pääoman tuotto ja/tai muuten taloudellisesti optimoida varallisuuden arvo”.⁴⁴

Edes monitieteinen tulkinta hyödyntäen taloustieteellistä käsitystä taloudellisten toimijoiden rationaalisuudesta ei tee järkevän sijoittajan testin tulkinnasta käytännössä helppoa. Taloustieteellinen rationaalisuuskäsitys auttaa laintulkitsijaa käsittämään sen, mitä asteikkoa vasten tiedon olennaisuutta tulisi tulkita.⁴⁵ Ongelmalliseksi muodostuu lopulta se, ettei laintulkitsija pysty edes monitieteisen tulkinnan avulla selvittämään sitä, mikä on se nimenomainen järkevän sijoittajan testin todellinen rationaalisuuden taso, joka samalla määrittää sisäpiirintiedon olennaisuuden alarajan. Toisaalta, jos järkevän sijoittajan testiä tulnaisiin lainsäätäjän toimesta tarkentamaan määrittelemällä selkeämmin tietyin ominaisuuksin kuvattua markkinatoimijaa, korostuisi taloustieteen rooli sisäpiirintiedon olennaisuuden tulkinnassa entisestään, koska silloin sisäpiirintiedon olennaisuuden alarajan muodostamisesta muodostuisi selkeästi taloustieteen keinoin mitattava käsite.

Karhu on osana 2000-luvun oikeuslähdeoppiaan esittänyt, että oikeuslähteiden luokittelujen rajat ovat liikkuvia. Esimerkkinä Karhu on tästä maininnut

tilla toimivaan arvosijoittajaan, joka ei reagoi samalla tavalla tietoon kuin yltiöspekulatiivinen aktiivisijoittaja. Kotiranta puolestaan katsoo, että ei ole olemassa mitään syytä järkevän sijoittajan määritelmän rajaamisesta vain pitkäaikaista ja jatkuvaa sijoitustoimintaa tekeviin markkinaosapuoliin, vaan järkevää sijoittajaa on ymmärrettävä yleisesti arvopaperimarkkinoilla kauppaa tekevänä markkinaosapuolena tämän sijoitusintressistä tai -horisontista huolimatta (Kai Kotiranta, Sisäpiirintiedon syntyminen - Kontekstuaalinen tulkinta. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2014, s. 85–87).

43. Taloustieteellisestä rationaalisuudesta ks. esim. Topi Olli Oskari Miettinen – Marja-Liisa Halko – Hannu Kalevi Vartiainen, *Mieletön taloustiede*, s. 154–188 teoksessa Antti Gronow – Tuukka Kaidesoja (toim.), *Ihmisielen sosiaalisuus*. Gaudeamus 2017, erityisesti sivut 159–160.

44. Jenni Laininen, *Tulevaisuudennäkymien antaminen uuden arvopaperimarkkinalain mukaan*. Defensor Legis 1/2013, s. 23–48, 25–26 ja erityisesti alaviite 16. Myös Knuts korostaa arvopaperimarkkinoilla olevien toimijoiden lähtökohtaisesti järkiperusteisia syitä toiminnalle sekä toimijoiden tarkoitusta tavoitella omaa etua arvopaperimarkkinoilla. (Knuts 2011, s. 14.)

45. Taloustieteen hyödyntäminen osana järkevän sijoittajan testin tulkintaa on oivallinen esimerkki tilanteesta, jossa rajakäsitteiden monitieteinen tulkinta toimii Karhun tarkoittamalla tavalla synkronointilähteenä.

perus- ja ihmisoikeudet, jotka Suomen perustuslain (731/1999) 106 §:n mukaan voivat ristiriitatilanteessa ohittaa muut velvoittavat säännökset.⁴⁶ Eräänlaisena kuriositeettina voitaisiin esittää kysymys siitä, miten monitieteisen tulkinnan asema oikeuslähdeopin systematisoinnissa sellaisena kuin Karhu sen on esittänyt, voisi muuttua sisäpiirintiedon tunnusmerkkien tulkinnassa. Elefanttina huoneessa seisookin nyt kysymys siitä, voisiko taloustieteellinen tulkinta – siis käsitys taloudellisen toimijan rationaliteetista – nousta vahvasti velvoittavaksi oikeuslähteeksi MAR 7 artiklan 4 kohdan tulkinnassa, jos katsotaan että lain sisältämää käsitettä ei olisi mahdollista tulkita ilman ymmärrystä taloustieteellisestä rationaalisuudesta.

Vaihtoehtoisesti voitaisiin myös esittää, olisiko sisäpiirintiedon olennaisuutta mahdollista sitten arvioida ilman taloustieteellistä käsitystä markkinatoimijoiden rationaliteetista. Kun testin määritelmä on jätetty MAR 7 artiklan 4 kohdassa varsin avoimeksi, muodostuu perinteisiin auktoriteetilähteisiin perustuvasta järkevän sijoittajan tulkinnasta tautologinen määrittely, jonka hyödyntäminen lainkäyttäjän näkökulmasta muodostuu mahdottomaksi. Testin sisältö aukeaa vasta, kun lakiin sisällytettyä käsitettä aletaan tulkita monitieteisesti oikeassa kontekstissa.

3.3. Kilpailuoikeudellinen määräävä markkina-asema

Jokseenkin vastaavalla tavalla kuin arvopaperimarkkinaoikeudessa myös kilpailuoikeudessa taloustieteellä on merkittävä roolinsa osana laintulkinnan valtavirtakäsitystä. Taloustieteellisen kilpailuteorian hyödyntäminen laintulkinnassa on *Petri Kuoppamäen* mukaan kyse kilpailujuristien perinteisiä välineitä täydentävästä työkalupakista, “jonka avulla tapauksia tutkitaan, taustalla olevia ilmiöitä ymmärretään, ongelmia ratkotaan ja informaatiotulvaa hallitaan”. Kyse on tällöin Kuoppamäen mukaan tilanteesta, jossa aineellista laintulkintaa ei missään nimessä ulkoisteta taloustieteilijöille, vaan laintulkinnan argumentaatiota rikastetaan kilpailun taloustieteellä.⁴⁷ Kuoppamäen ajatus taloustieteen hyödyntämisestä osana laintulkintaa kilpailuoikeudessa näyttäisi pitkälti vastaavan artikkelissa esitettyä lainopin rajat ylittävästä monitieteisestä tulkinnasta. Taloustiede on siten kilpailuoikeudellisten kysymysten tulkinnassa työväline, joka auttaa selittämään laintulkitsijalle tulkintatilanteeseen sisältyvät avoimet rajakäsitteet oikeassa kontekstissa.

Keskeisenä taloustieteellistä argumentaatiota hyödyntävänä tulkintatilanteena voidaan tunnistaa kysymys siitä, milloin yritys on saavuttanut määräävän

46. Karhu 2020, s. 1024.

47. Petri Kuoppamäki, *Uusi kilpailuoikeus*. 3., uudistettu painos. Alma Talent 2018, s. VII.

markkina-aseman, eli ylittänyt niin sanotun *dominanssikynnyksen*.⁴⁸ Määräävän markkina-aseman määritelmästä on säädetty kansallisesti kilpailulain (948/2011) 4 §:n 2 momentissa. Kyseisen lainkohdan mukaan määräävällä markkina-aseamalla yhdellä tai useammalla elinkeinonharjoittajalla taikka elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä olevaa koko maan tai tietyn alueen kattavaa yksinoikeutta tai muuta sellaista määräävää asemaa tietyillä hyödykemarkkinoilla, joka merkittävästi ohjaa hyödykkeen hintatasoa tai toimitusehtoja taikka vastaavalla muulla tavalla vaikuttaa kilpailuolosuhteisiin tietyllä tuotanto- tai jakeluportaalilla. Kilpailulain 7 §:ssä säädetään edelleen määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä, jonka katsotaan lain esitöiden mukaan olevan yhtäläinen SEUT 102 artiklan kanssa.⁴⁹

Määräävän markkina-aseman määrittäminen perustuu kaksivaiheiseen prosessiin, jossa määritellään aluksi kilpailun rajat, eli yrityksen toiminnalle määritellään relevantit hyödykemarkkinat ja markkina-alue, jolla se kilpailee.⁵⁰ Kun yrityksen kannalta relevantti markkina on määritetty, tulee arvioitavaksi itse yrityksen toiminta relevanteilla markkinoilla. Määräävän markkina-aseman tunnusmerkki relevanteilla markkinoilla on yrityksen markkinavoima, jonka avulla yritys voi toimia ainakin tiettyyn tasoon asti kilpailun paineesta vapaana.⁵¹ Toisin sanoen markkinavoimalla tarkoitetaan yrityksen kykyä hinnoitella tuote yli marginaalikustannusten, jolloin yrityksen markkinavoima on sitä suurempi, mitä suurempi erotus yrityksen hinnoitteleman tuotteen myyntihinnan ja tuotantokustannusten välillä on, joskin pelkkä mahdollisuus ylittää marginaalikustannukset viestii vasta siitä, että kilpailu markkinoilla ei ole täydellistä – mitä voitaneen pitää reaali maailman *de facto* lähtökohtana.⁵²

Määräävää markkina-aseman tuomaa markkinavoimaa voidaan arvioida esimerkiksi markkinarakenteen, markkinakäyttäytymisen sekä markkinatulosten kautta. *Markkinarakenteella* yrityksen markkinavoimaa mitataan markkinoiden keskittymisasteen perusteella, jolloin yrityksellä voi olla määräävä markki-

48. Kalle Määttä, *Oikeustaloustieteen perusteet*. Edita Publishing Oy 2016, s. 95.

49. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta 197/2012, s. 5–6. Täten on katsottava, että EU:ssa ja kansallisesti säädettyä lainsäädäntöä sekä oikeuskäytäntöä määräävästä markkina-asemasta on tulkittava yhtenäisesti.

50. Kuoppamäki 2018, s. 264–265; Ariel Ezrachi, *EU Competition Law - An Analytical Guide to the Leading Cases*. Fifth Edition. Hart Publishing 2016, s. 202–203.

51. Kuoppamäki 2018, s. 251–252. Vastaavasti myös lain esitöissä todetaan “määräävässä asemassa oleva yritys ei kohtaa riittävän voimakasta kilpailupainetta ja määräävään markkina-asemaan liittyikin yrityksen huomattava markkinavoima”, HE 197/2012 vp, s. 7. Markkinavoimasta EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä ks. asia 27/76, *United Brands v. komissio*, kok. 1978. Kohdat 65 ja 66 sekä asia 85/76, *Hoffmann-LaRoche & Co AG v. komissio*, kok. 1979. Kohdat 38 ja 39; Markkinavoimasta myös Alison Jones – Brenda Sufrin, *EU Competition Law – Text, Cases and Materials*. Fifth Edition. Oxford University Press 2014, s. 298–299.

52. Petri Kuoppamäki, *Markkinavoiman sääntely EY:n ja Suomen kilpailuoikeudessa*. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2003, s. 246–247.

na-asema, mikäli se on selvästi kilpailijoitaan suurempi. Pelkän markkinaosuuden seuraaminen voi olla kuitenkin harhaanjohtavaa ja markkinarakenteen arvioinnissa on syytä kiinnittää myös huomiota korkean markkinaosuuden taustalla oleviin syihin.⁵³ *Markkinakäyttäytymisellä* viitataan puolestaan yrityksen käyttäytymiseen suhteessa sen kilpailijoihin ja asiakkaisiin. Määräävässä markkina-asemassa oleva yritys voi esimerkiksi estää kilpailun syntymistä markkinoille tai kohdella asiakkaitaan epäedullisella tavalla, joilla ei ole mahdollisuutta vaihtaa toimittajaa.⁵⁴ Edelleen määräävää markkina-asemaa voidaan selvittää tulkitsemalla yrityksen markkinatulosta, eli siis liikevoiton kirjanpidollista suuruutta. *Markkinatuloksen* hyödyntäminen määräävän markkina-aseman indikaattorina on yksistään varsin heikko, koska liikevoiton suuruus yksistään voi johtua myös muista tekijöistä, kuten yrityksen kilpailijoita paremmasta tehokkuudesta, jolloin on varsin vaikeaa muodostaa syy-yhteyttä liikevoiton ja määräävän markkina-aseman välille.⁵⁵

Määräävän markkina-aseman selvittäminen tulee perustua objektiiviseen tosiasioiden arviointiin, joka vaatii markkinoiden toiminnan ja rakenteen analyysiä.⁵⁶ Laintulkitsijan näkökulmasta kansalliseen ja EU-lainsäädäntöön perustuvan määritelmän selvittäminen ja soveltaminen tilanteeseen ei ole siten mahdollista ilman markkinan pätevää analysointia.⁵⁷ Yrityksen määräävän markkina-aseman tulkinta perustuu siten lainsäädännössä annetun rajakäsitteen sisältöön, jonka selvittäminen edellyttää monitieteistä lähestymistapaa, jossa yrityksen asemaa markkinoilla tutkitaan taloustieteellisten mittareiden kautta. Ainoastaan perinteisiin auktoriteettilähteisiin perustuva laintulkinta ei kykene

53. Kuoppamäki 2003, s. 244. Kuoppamäki huomauttaa myös, että taloustieteellisessä tutkimuskirjallisuudessa ei ole syntynyt yksittäistä prosenttilukua, jonka katsottaisiin muodostavan määräävän markkina-aseman alarajan, mikä johtunee siitä, ettei määräävän markkina-aseman käsite ole taloustieteessä erityisen hyvin vakiintunut (Kuoppamäki 2003, s. 257). Vastaaviin indikaattoreihin määräävän markkina-aseman olemassaolosta ja liiallisesta markkinavoimasta viitataan myös kilpailulain esitöissä (HE 197/2012 vp, s. 7). EU-oikeudessa on muodostunut korostunut rooli markkinarakenteen tulkinnalle. Oikeuskäytännössä muodostuneen vakiintuneen tulkinnan mukaan yli 50 % markkinaosuuden saavuttaneelle yritykselle muodostuu olettama määräävästä markkina-asemasta (Jones – Surfin 2014, s. 297).

54. Kuoppamäki 2018, s. 256; Kuoppamäki 2003, s. 244–245. *Markkinakäyttäytymisestä* ja yrityksen markkinavoiman suhteesta kilpailijoihin sekä asiakkaisiin vastaavasti: Komission tiedonanto — Ohjeita komission ensisijaisista täytäntöönpanotavoitteista sovellettaessa EY:n perustamissopimuksen 82 artiklaa yritysten määräävän aseman väärinkäyttöön perustuvaan markkinoiden sulkemiseen (2009/C 45/02), kappaleet 16–18.

55. Kuoppamäki 2018, s. 256–257; Jones – Surfin 2014, s. 345; Ezrachi 2016, s. 207.

56. Kuoppamäki 2018, s. 255–256.

57. Kuoppamäki korostaa, että määräävän markkina-aseman tulkinnassa on riittävän varmuuden saamiseksi noudatettava kokonaisvaltaista tulkintaa, jossa tarkastellaan yrityksen toimintaa ja markkinoita analyttisesti. Kokonaisvaltaisen tulkinnan saavuttamiseksi on hyödynnettävä useita ekonometrisiä mittausvälineitä, joita hyödyntämällä rinnakkain voidaan muodostaa tarvittava kokonaiskuva (Petri Kuoppamäki, *Kilpailun taloustieteen soveltaminen kilpailuoikeudessa*. Lakimies 7–8/2008, s. 1077–1105, 1092 ja 1095).

tulkitsemaan määräävää markkina-asemaa, koska lainsäädäntö esitöineen ei kykene prosessoimaan tietoa siitä, mitkä ovat ne relevantit markkinat, jolla yritys toimii ja millainen yrityksen markkinavoima kyseisillä markkinoilla on.

Petri Kuoppamäki on taloustieteen hyödyntämistä kilpailuoikeudessa käsittelevässä artikkelissaan esittänyt hieman vastaavan vaihtoehtoisen hypoteesin, kuin mitä edellä on esitetty sisäpiirintiedon arvioinnista: olisiko kilpailuoikeudellinen ratkaisutoiminta mahdollista ilman taloustieteellisten apuvälineiden käyttöä, jolloin esimerkiksi määräävän markkina-asema havaittaisiin yksinkertaisen maalaisjärjen avulla? Kuoppamäen vastaus esitettyyn kysymykseen on, ettei maalaisjärkeen perustuva tulkinta olisi mahdollista ilman, että maalaisjärkeä olisi huomattavasti keskimääräistä enemmän.⁵⁸ Toteamus on tietysti huvittava, mutta itse asiassa myös pitkälti artikkelissa esitettyä päätelmää kuvaava. Monitieteinen tulkinta toista tieteenalaa konsultoimalla mahdollistaa laintulkitsijan soveltaa lakia sellaiseen kompleksiseen ongelmaan, jonka selittäminen auki relevanteiksi tosiseikoiksi ja oikeudellisesti tunnistetuiksi relaatioiksi ei liene mahdollista ilman muun tieteen tuomaa ilmiöiden ymmärrystä ja systematisointia. Olemassa olevan muun kuin oikeustieteen tieteenalan konsultointinen laintulkinnassa täten oikeastaan mahdollistaa koko juristiprofession olemassaolon, koska ilman sitä laintulkitsijalta edellytettäisiin yli-inhimillistä kykyä tulkita normia suhteessa käsitteisiin, joiden merkitys ulottuu oikeustieteen kantamattomiin.

4. Yhteenveto

Artikkelissa on esitetty teoria lakiin sisältyvistä rajakäsitteistä ja niiden tulkinnasta. Tapausesimerkkien valossa lainsäädäntö sisältää rajakäsitteitä, joiden sisältöä ei voi esittää puhtaasti lainopin keinoin. Ratkaisuksi rajakäsitteiden lainopillisen tulkinnan avuksi on esitetty monitieteinen tulkinta. Rajakäsitteiden tulkinnassa lainopin tulee ylittää perinteisen oikeuslähdeopin rajat ja hakea konsultaatiota oikeustieteen ulkopuolisilta tieteiltä.

Artikkelissa esiteltiin teoreettisen argumentin tueksi kolme tapausesimerkkiä, tarkastelemalla mielisairautta, järkevää sijoittajaa ja määräävää markkina-asemaa. Mielisairauden käsite osana syyntakeisuutta on hallituksen esityksen mukaan yleiskielinen. Mielisairaus tulee tietyissä tilanteissa osoittaa toteen, jotta syyntakeisuutta oikeudellisena käsitteenä voidaan soveltaa. Oikeustiede ei kuitenkaan riitä sairauden ja terveyden määrittelemiseen. Tässä tarvitaan lääketieteen apua osana mielentilatutkimusta. Toiseksi sisäpiirintiedon keskeisenä osatekijänä olevan tiedon olennaisuuden osalta on katsottava, että käsitys tie-

58. Kuoppamäki 2008, s. 1078.

don olennaisuudesta palautuu auttamattomasti taloustieteeseen ja tiedon olennaisuuden ymmärtäminen ilman ainakaan jonkinasteista apua taloustieteeltä olisi haastavaa, ellei jopa mahdotonta. Taloustieteen rooli olennaisuudessa voi tulevaisuudessa kasvaa, mikäli esimerkiksi Euroopan komissio antaisi järkevän sijoittajan testin tulkinnaista tiedonannon, jolloin järkevän sijoittajan rationaliteetin taso olisi määritelty ja tiedon olennaisuutta arvioitaisiin sitä vasten. Myös määräävän markkina-aseman käsite kilpailuoikeudessa on tulkittava rajakäsitteeksi. Määräävän markkina-aseman keskeisen indikaattorin, eli markkinavoiman havaitsemista pelkästään lainopin keinoin olisi lähes mahdotonta, sillä lain tai valmisteluaineistojen perusteella ei voida muodostaa analyysiä relevanteista taloudellisista mittareista, joilla markkinavoimaa perinteisesti määritellään.

Esitetyt näkemykset taloustieteen hyödyntämisestä osana arvopaperimarkkinaoikeudellisten normien tulkintaa tai kilpailuteorian hyödyntämisestä kilpailuoikeudessa eivät ole uusia, vaan ne edustavat oikeustieteen valtavirrassa todettuja käsityksiä laintulkinnasta. Siinä missä aikaisempi keskustelu on pääasiallisesti linkittynyt oikeustaloustieteen rooliin yleisesti oikeustieteessä, tässä artikkelissa ajatusta monitieteisen tulkinnan roolista on haluttu kytkeä erityisesti lainoppiin.

Vaikka kaksi tapausesimerkkiä käsittelee taloustiedettä ja siihen liittyviä rajakäsitteitä, ei keskustelu rajaudu vain niihin. Myös muiden tieteenalojen puolelle meneviin rajakäsitteisiin tulee vastata samalla tavalla. Terveysten ja sairauksien määritelmää osan syyntakeisuuden arviota ja vahingonkorvausoikeutta on arvioitava lääketieteen keinoin. Vastaavasti koronaviruspandemia teki läpinäkyväksi epidemiologian merkityksen tartuntatautilainsäädännön lainsoveltamisessa. Kestävyyssmurroksen aikana ympäristötieteiden rooli ympäristöoikeuden neuvonantajana tuskin tulee ainakaan heikkenemään.

Artikkelin tavoitteena on ollut kehittää oikeustieteellisen tiedeyhteisön sekä käytännön juristien käsitystä monitieteisestä tulkinnasta vakiintuneisiin tulkintatilanteisiin perustuen ja pyrkiä raivaamaan monitieteisyydelle omaa tilaansa oikeuslähteopin ja lainopillisen tulkinnan viitekehyksessä sen kasvavan tarpeen vuoksi. Rajakäsitteet ovat osa lakia ja niiden käyttö tuskin on vähenemässä maailman oikeudellistussa.

Susanna Lindroos-Hovinheimo on tarkastellut tulkintateorioiden historiaa. Hänen mukaansa historiaa tarkasteltaessa voidaan tulkinnan huomata olevan oikeusteorian ikuisuuskyymyksiä. Tämä kysymys on historian saatossa muotoiltu hieman eri tavoin, ja vastaukset siihen ovat olleet hieman erilaisia. ”Käsitykset tulkinnasta ja sen vaikeudesta eivät kuitenkaan ole ratkaisevasti muuttuneet viimeisen sadan vuoden aikana.”⁵⁹ Kielessä on aina kyse tulkinnasta, koska kieli ei anna tarkkoja merkityksiä käsitteille⁶⁰. Laintulkinta pelkkää oikeuslähteiden

59. Susanna Lindroos-Hovinheimo, Miten lakia tulkitaan? – Erään oikeusteoreettisen kysymyksen suomalaista historiaa. *Lakimies* 2/2011, s. 278–298.

60. Ks. Lindroos-Hovinheimo 2011, s. 293–295 ja s. 297.

keiltä käyttäen ei aina ole mahdollista. Vaikka laintulkitsija, kuten tuomari, lopulta tekee päätöksen juridisesta tulkinnasta, voi hän tarvita rajakäsitteiden tulkinnassa muiden tieteiden niille antaman merkityssisällön. Oli kyse esimerkiksi lääketieteen arviosta, taloustieteen konsultaatiosta tai ympäristötaiteiden soveltamisesta, tiede antaa merkityksiä käsitteille, joita tarvitaan apuna normatiivisessa tulkinnassa. Käsitteiden merkityksen avaamista muita tieteitä käyttäen ei vielä voidaan pitää oikeudellisena. Vasta käsitteitä sisältävien normien tulkinta ja juridinen päätöksenteko tuo mukanaan normatiivisen arvion.

Koska lainoppi ei enää riitä kaikkien rajakäsitteiden tulkintaan, tulee oikeustieteen antaa tilaa myös muille tieteellisille diskursseille ja metodeille. Oikeustieteen ei tarvitse siirtyä esimerkiksi taloustieteen tai lääketieteen puolelle, mutta sen tulee ymmärtää koska sen tulee konsultoida muita tieteitä rajakäsitteiden tulkinnassa. Tältä osin myös oikeustieteen koulutuksessa tulisi huomioida muiden tieteenalojen ymmärtäminen. Jotta rajakäsitteet eivät muodostaisi ongelmaa laintulkitsijoille nyt ja tulevassa, olisi oikeustieteen koulutukseen kenties syytä lisätä monitieteistä osaamista osana oikeudellista ajattelua⁶¹. Oikeustieteen opetukseen voitaisiin lisätä koulutusta, jonka avulla oikeustieteilijät tunnistaisivat rajakäsitteen kohdatessaan, mikä taiteenala voi parhaiten auttaa antamaan tulkintoja käsitteestä ja sen sovellettavuudesta. Osana lainoppia, oikeuslähdeoppia ja oikeudellista ajattelua tulee olla käsitys niiden rajoista. Näiden rajojen tunnistamisen tulisi olla osa modernin oikeustieteen itseymmärrystä.

61. Oikeudellisesta ajattelusta ja sen kehittämisestä oikeustieteen opinnoissa ks. esim. Anne Haarala-Muhonen – Heidi Hyytinen – Tarja Tuononen – Sakari Melander, Law students' descriptions of legal reasoning. *The Law Teacher*. 2022. <https://doi.org/10.1080/03069400.2022.2057754>.

Doctrinal and multidisciplinary interpretation in cross-disciplinary legal concepts

VELI-MATTI TIKKANEN, LL.M., Junior Researcher, University of Lapland – ESKO YLI-HEM-MINKI, LL.M., MSSc, Doctoral Researcher, University of Helsinki

The law contains concepts that are beyond the reach of the methods of jurisprudence. The doctrinal method alone cannot always interpret concepts at or across the border with other scientific disciplines. Those other scientific disciplines and research methods are needed to interpret such cross-disciplinary concepts and to find their content in law. As the limits of the doctrinal method have been reached, jurisprudence must be capable of multidisciplinary and interdisciplinary discussion, a dialogue with other disciplines about defining the content of concepts and norms. The article introduces three case examples to illustrate the phenomenon. First, mental illness as a defence in criminal proceedings is a medical concept that requires medicine to define it. Second, the evaluation of abuse of insider information must refer to economics to define the rational investor. In the third example, competition law also needs economics to explain the concept of market power. Other scientific disciplines can provide help in interpreting the law. This should be noted in the teaching of doctrinal methods.